

TÜRKİYE’DE GAZETECİLERİN SENDİKALAŞMA SORUNLARI

Tuba KARAHİSAR*

Öz

Sendikalaşamama ve örgütlenememe ülkemizde sadece gazetecilerin değil diğer tüm iş kollarında çalışanların sorunudur. Türkiye’de ancak örgütlenme ile ilgili kanunun çıkmasından sonra sendikalaşma başlamıştır. Bu hak çalışanlar tarafından alınmamış, devlet eliyle verilmiştir. Sendikalaşma, araç içine alınıp tekelleşmeden, işsizlik baskısından, örgütlenme kültüründen ve hukuki boyuttan ayrı incelenecek bir kavram değildir. Dolayısıyla çalışmada bu etkenlere de değinilmiştir. İşsizlik baskısı ve taşeronlaşma da gazetecilerin belini büken nedenlerdendir. Gazeteciler, özellikle işsiz kalma korkusu ile yasal haklarını kullanamamakta ve sendika üyesi olamamaktadır. Medya sahipleri, teknolojiye yaptıkları yatırımın ya da reklâm harcamalarının yanında çalışanlarının hâlihazırda olan haklarını bile ellerinden almaya çalışmaktadırlar. Bu olumsuz bilgilerin yanı sıra medya sahiplerinin sendikaya karşı sert tutum takınması da bu hukuk tanımaz düzenin sürmesine neden olmaktadır. ‘Türk yazılı basınında’ yaşanan örgütlenme sorunu literatür tarama ve görüşme yöntemiyle açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bunun için ayrıca Türkiye Gazeteciler Sendikası Başkanı Ercan İpekçi, Türkiye Gazeteciler Sendikası İstanbul Eski Şube Başkanı Şükran Soner, Türkiye Gazeteciler Sendikası İstanbul Eski Genel Başkanı Ziya Sonay ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Orhan Erinç ile de görüşülmüştür. Amaç, gazetecilerin örgütlenme sorununu Türk basın tarihini de göz önünde tutarak hem tarihsel hem de hukuksal zeminde ele almaktır.

Anahtar sözcükler: Sendika, gazeteciler, işsizlik.

Abstract :Unionization Problems of the Journalists in Turkey

In our country, the lack of unionization and association is not only a problem of journalists but also the problem of the other employees who work in other branches of businesses. Unionization has started in Turkey after the law was passed about associations. This right was not obtained by the employees but it was given by the government. Unionization is not a concept to examine separately from the unemployment fear, organization culture and legal dimension. Because of this reason, these factors were also dealt with in this study. The journalists can not use their legal rights and they can not join into the unions especially because of the fear of unemployment. Association problem in ‘Turkish print media’ was examined by reviewing the literature and by the interviews. The chairman of Turkish Journalists’ Union Ercan İpekçi, the former Turkish Journalists’ Union İstanbul agency chairman Şükran Soner, the former Turkish Journalists’ Union İstanbul general chairman Ziya Sonay and the chairman of Turkish Journalists’ Association Orhan Erinç were interviewed with. The aim of this study is to examine the association problem of the journalists both in terms of historical and legal grounds by considering the history of Turkish media.

Key words: Union, journalists, unemployment.

* Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu tubakarahisar@anadolubil.edu.tr.

GİRİŞ

Örgütlenme kültürü ülkemizde Batı’dan farklı olarak farklı bir seyir izlemiştir. Sanayi Devrimi’nin ardından ilk örgütlenmeler ortaya çıkmıştır. Ülkemizde işçi sınıfının doğuşu ise 19. yüzyılın ilk yarısına denk düşer. 1937 tarihinde yürürlüğe giren 3008 Sayılı İş Kanunu sendikaları içeren bir maddeye yer vermemiştir. Kanun, grev ve lokavtı yasaklamıştır. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra oluşturulan 1961 Anayasası, sendikal haklar konusunda ilgili olarak ilk kez grev hakkını tanımıştır. 12 Mart müdahalesinin ardından sendikalar kapatılmasa da bu durumdan olumsuz şekilde etkilenmişlerdir. 12 Eylül 1980 darbesinin ardından da Türk-İş hariç bütün sendikalar kapatılmıştır.

Türkiye’de sanayileşme çabalarının geç başlaması gerçek anlamda bilinçli bir işçi sınıfının oluşmasını engellemiştir. Dolayısıyla sendikal hareket toplumun iç dinamiklerinin çabalarıyla ortaya çıkmamıştır. İçişleri Bakanlığı’nın Temmuz 2008 dönemi verilerine göre Türkiye’de faaliyeti devam eden dernek sayısı 79129’dur. Yasama, yürütme, yargı ve medyanın ardından 5. güç olabilecek derneklerin sayısı Türkiye’de yeterli değildir.

Bu tabloyu karşımıza aldığımızda sendikalaşma ya da örgütlenme tarihimiz, gazetecilik iş kolu için de pek parlak değildir. Toplumun sorunlarını irdeleyen basın, kendi sorunlarına seyirci kalmaktadır. Yeri geldiğinde toplumun haklarını koruyan basın çalışanları örgütlenemedikleri için çoğu kez haksız müdahalelere maruz kalmıştır. Her ne kadar Anayasa’nın 51. maddesi sendika kurma ve sendikaya üye olma konusunda açık ifadelerle sahipse de halen ülke

mizde sendikalaşma oranı bir hayli düşüktür. Çalışanlar ait olma ve sorunlarını paylaşma, haklarını arama merci olarak dernekleri görmektedirler. Ancak mesleki dernekler sendikanın sağladığı faydayı çalışanlara sağlayamamaktadır.

Sendikanın işlevini yerine getirebilmesi için güçlü olması, güçlü olması için de üye sayısının fazla olması gerekir. Türkiye’de sendikalaşmaya en büyük engellerden biri de ‘iş kolları’ düzenidir. Bu sebepten sendikaların üye sayısında önemli ölçüde azalmalar söz konusu olmuştur. Serbest gazetecilerin cezai sorumlulukları olduğu halde sendikaya üye olma hakkı yoktur. Medya sahiplerinin sendikalaşmayı engellemesi, işsizlik baskısı, mesleğin rekabetçi yapısı gibi nedenler de gazetecilerin örgütlenememesinin nedenlerindedir.

Çalışmada gazetecilerin sendikalaşma sorunu tarihsel ve hukuksal açıdan incelenecek aynı zamanda gazetecilerin sendikaya katılmama nedenleri üzerinde ayrıntılarıyla durulacaktır. İkinci bölümde sendika kavramı, sendikacılığın dünyada ve Türkiye’de gelişimi, üçüncü bölümde toplu iş uyuşmazlıklarında barışçı çözüm yolları, dördüncü bölümde toplu iş uyuşmazlıklarında kavgacı çözüm yolları, beşinci bölümde gazetecilerin örgütlenmesi, altıncı bölümde Türk basınında sendikasızlaştırma, yedinci bölümde ise gazetecilerin sendikaya katılmama nedenleri incelenmiştir.

Yöntem olarak literatür tarama ve görüşmeden faydalanılmıştır. Dört kişi ile bireysel görüşme yapılmıştır. Görüşülen kişilere beş soru yöneltilmiştir. Türkiye Gazeteciler Sendikası Başkanı Ercan İpekçi ile TGS binasında 26 Eylül 2005 tarihinde, TGS İstanbul Eski

Şube Başkanı Şükran Soner ile Cumhuriyet Gazetesi’nde 8 Kasım 2005 tarihinde, TGS İstanbul Eski Genel Başkanı Ziya Sonay ile TGS binasında 7 Eylül 2005 tarihinde, TGC Başkanı Orhan Erinç ile TGC’nde 28 Ekim 2005 tarihinde görüşülmüştür. Görüşmeler esnasında katılımcıların izni ile ses kayıt cihazı kullanılmış ve kaydedilen görüşme çözümlenmiştir. Katılımcılarla yapılan toplam görüşme süresi 4 saattir. Görüşmede aşağıdaki soruların yanı sıra sondaj (yan sorular) da yöneltilmiştir:

1. Basında sendikasızlaştırma nasıl başlamıştır?
2. Türk yazılı basınında sendikalı gazetecilerin oranı nedir?
3. TGS işlevini yerine getirebiliyor mu?
4. Gazeteciler sendikaya neden sahip çıkmıyor?
5. Gazeteciler kendi haklarını biliyorlar mı?

Sendikacılığın Türkiye’de ve Dünyada Gelişimi

Sendika teriminin eski Yunan ve Roma hukuk sistemlerine kadar uzanan bir geçmişi vardır. O dönemde ‘syndic’ terimi ile bir kentin veya birliğin temsilini üstlenen kişiler ifade edilirken; ‘syndicat’ terimi ile de önceleri ‘syndic’in fonksiyonları, daha sonra ise bu fonksiyonların uygulanışı anlatılmak istenmiştir. İlk sendikaların ortaya çıktığı ülke olan İngiltere’de ve Amerika Birleşik Devletleri’nde işçi sendikaları için ‘trade union’, işveren sendikaları için ‘employers association’ olmak üzere ayrı ifadeler kullanılmaktadır”(Akyüz, 1989: 40, 41).

Sendikalar ve siyasi partiler üyelerinin bağlılıkları açısından değerlendirildiğinde 3 tür yapılanma ile karşılaşırız(Durusoy, 1997: 9):

Birinci yapılanma ideolojiktir. Sendika üyelerini birbirlerine bağlayan tutkal ideolojiktir. Üyeler sendikanın ne verdi-

ğine değil, ideolojik olarak ne söylediğine önem verirler. Burada sendikacılık amaç değil araçtır. İkinci yapılanma hem ideolojik hem de çıkar birlikteliğidir. Üçüncü grup yapılanma ise çıkar birlikteliğine odaklanır. Grupta üyeleri bir araya getiren ideoloji ya da inanç değil çıkar birliğidir. Bu gruptaki üyeler birleşerek refah seviyelerini yükseltmeyi ve hak mücadelesi yapmayı hedeflerler.

Sendikaların fonksiyonlarını ekonomik, sosyal ve siyasal olmak üzere üçe ayırabiliriz. Bu fonksiyonlar birbiri içine geçmiş durumdadırlar. Örneğin ekonomik bir faaliyetin sosyal boyutu olabileceği gibi sosyal ve siyasi bir hareket de ekonomik olma açısından değerlendirilebilir. İngiltere’de İşçi Partisi örneğinde olduğu gibi siyasal fonksiyonlarını bir siyasi partiyi oluşturarak göstermişlerdir. Ülkemizde sendikaların siyaset yapma yasağına karşın sendikalar baskı grubu olarak önemli etkiye sahiptirler. Ekonomik fonksiyonlarını sınırlı ve iktisadi teşebbüslere yatırım yaparak, kooperatifler kurarak, toplu iş sözleşmesi aracılığıyla yerine getirirler. Sosyal fonksiyonlarını ise tüzel kişilik olarak sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmak suretiyle yerine getirirler (Ersinadım, 2001: 8, 9).

Dünyada Sendikacılık Faaliyetleri

Sanayi Devriminin sosyal ve ekonomik düzene getirdiği değişiklikler sonucunda işçiler arasında da ilk birlikler ve dayanışma örgütleri ortaya çıkmıştır. Güçlerini birleştirmeden bireysel olarak hak aramaya çalışanlar genellikle hüsrana uğramıştı. Büyük fabrika hayatının doğuşu da insanlık dışı çalışma şartlarına maruz kalan işçi topluluklarını bir araya getirmişti. İşçiler, tepkilerini devamsızlık, işe geç gelme, işi yavaşlatma, kaliteyi bozma gibi hareketlerle belli etmeye başlamışlardı (Yıldız, 2004: 3-4).

İngiltere’de sendikalar 18. yüzyılın başlarında ortaya çıkmaya başlamışlardır. İngiltere’de sendika hakkı ilk olarak 1824 yılında verilmiştir. İngiltere’de sendikal hakların gelişmesi açısından 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde gerçekleşen İşçi Partisi iktidarları önemli bir dönemeçi oluşturmuştur. Fransa’da Toplu İş Sözleşmesi uygulamaları bakımından önem taşıyan yasalar 1919-1950 tarihlerinde yürürlüğe girmiştir. Fransa, sendikalaşma oranının yüksek olmadığı bir ülkedir. %20 civarında seyreden sendikalaşma %10'lara düşmüştür. Almanya’da da sanayi devrimiyle birlikte ilk sendikalaşma hareketleri 1840'larda başladı. Nazizm, iktidarını gerçekleştirdikten sonra sendikal haklara son verdi. Sendika liderleri tutuklandılar ve baskılara uğradılar. 2. Dünya Savaşı'nın Nazizmin yenilgisiyle bitmesinin ardından sendikalar yeniden kurulmaya başladı. Almanya’da işsiz ve sosyal korunmadan yoksun işçileri yabancılar oluşturmaktadır. Amerika’da Roosevelt döneminde 1935’te yürürlüğe giren Ulusal Çalışma İlişkileri Yasası sendikal özgürlükler için önemli bir kilometre taşıydı. 1980’de Reagan’ın iktidara gelmesiyle başlayan dönemde sendikalar hızla üye kaybetmişlerdir. Sendikalaşma oranı %20’ler-den aşağıya düşmüştür (Işıklı, 2005: 119-124,128,129).

Gelişmekte olan ülkelerde devletin ve siyasi sistemin belirleyici baskın rolü örgütlenmenin gelişimini ötelemekte veya siyasi sisteme bağlı hale gelmektedir. Örneğin Afrika, Asya, Latin Amerika ve Ortadoğu ülkelerindeki otoriter ve sosyalist dünyanın sendikaları devletle yakın ilişki içindedir. Bu ülkelerde sendikaların temel fonksiyonu üretimi geliştirmek ve resmi ideolojileri kitlelere benimsetmek olmuştur. Gelişmekte olan ülkelerde sosyo kültürel yetersizlikler sendikalaşmayı olumsuz etkilemektedir. Bu ülkelerde genelde eğitim seviyesi düşük, her şeyi devletten

bekleme alışkanlığının yaygın ve geleneksel değerlere bağlılığın fazla olması örgütlenme açısından engeller oluşturmaktadır (Tokol, 2001: 31).

Avrupa’da burjuvazi aristokraziye karşı mücadelesinde işçi sınıfının desteğine ihtiyaç duymuş, Amerika’da ise aristokraziye burjuvazi arasında böyle bir mücadele olmadığından (çünkü feodalite yaşanmamıştır) işçi sınıfının siyasal mücadele geleneği cılız kalmıştır (İşcan, 1992: 5, 6).

Türkiye’de Sendikacılık Faaliyetleri

Türk sendikacılığı, batıda olduğu gibi bir mücadelenin sonunda oluşturulmuş bir sendikacılık değildir. Sendikal hakların kazanılması için işçi hareketleri yaşanmamış sendikalar, düzen içi örgütler olarak doğmuş ve gelişmiştir (Mahiroğulları, 2000: 5,6).

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu ile Batı arasında yoğun ekonomik ilişkiler başlamıştır. Teknoloji ithal edilerek demiryolları yapımı, madencilik ve ticaret geliştirilmeye başlanmıştır. Bu da işçi sınıfının doğuşu demektir (İşcan, 1992: 13). Sülker, bu süreci şu şekilde aktarır (1987:13):

Türkiye’de işçi sınıfının doğuşu ve işçilerin örgütlenmesi 19. yüzyılın ilk yarısına rastlar. Çünkü Türkiye’nin sanayi yaşamına kavuşmasının uzun bir geçmişi yoktur. Yüzyıllarca tarım ülkesi karakteri taşıyan Osmanlı İmparatorluğu’nda el sanayi ve feodal üretim sistemi hüküm sürerken İngiltere’de sanayi devrimi başlamış, makineler bulunmuş, fabrikalar kurulmuştu.

1908 yılının iki aylık döneminde grev sayısı elliye geçince, hükümet yabancı sermayenin de baskısıyla 8 Ekim 1908 tarihinde Tatil-i Eşgal Cemiyetleri Hakkında Kanun-ı Muvakkatı yürürlüğe koymuştur. Yasa, kamuya yönelik hizmet veren kurumlarda

sendika kurmayı yasaklamıştır. Tatil-i Eşgal Yasası’ndan birkaç gün sonra Cemiyetler Yasası yürürlüğe girmiştir. Cemiyet kurabilmek için sadece bildirim koşulu getirilmiştir (Tokol,1994: 6,7,9).

Toplanma ve dernek kurma özgürlüğü 1924 Anayasası ile güvence altına alınmıştır. 1925’teki Şeyh Sait isyanının ardından sendikal hareketlerin gelişimi de sekteye uğramıştır. Hükümet Takrir-i Sükûn Kanunu’na dayanarak parti, sendika ve dernekleri kapatmıştır. 1926’da yasalaşan Borçlar Kanunu’nun 316 ve 317. maddeleri uyarınca işçiler sendika kuramayacak ancak dernek kurup işverenle toplu sözleşme yapabilecekleri (Yıldız, 2004:14,15).

1937 tarihinde yürürlüğe giren 3008 Sayılı İş Yasası sendikalarla ilgili bir hükme yer vermemiştir. Yasa, grev ve lokavtı yasaklamıştır. Toplu iş uyuşmazlıklarının çözümünde zorunlu uzlaştırma ve hakem sistemi getirilmiştir. Hakem sistemini illerde kurulan İl Hakem Kurulu ile merkezdeki Yüksek Hakem Kurulu oluşturmaktadır (Tokol, 1994:18,19). Işıklı gelişimi şu şekilde kaydeder (2005:131-132):

Dönemin siyasal iktidarının sendika özgürlüğünün belli sınırlar içinde tanınmasına imkân tanıyan politikasının bir ifadesi olarak 1947’de ilk Sendikalar Kanunu yürürlüğe sokuldu. Kanun, sendika üyesi olma hakkını ‘işçi sıfatı’ taşıma koşuluna bağlamıştı. Kimlerin işçi sıfatı taşıdığı hususunun belirlenmesi ise 1936 tarihli İş Kanunu’ndaki işçi tanımına bağlanmıştı. Sendikaya üye olma veya olmama hakkı güvence altına alınmıştı. Sendikalar Kanunu’na göre sendikaların üst örgütler kurmaları mümkündü. Kanunun yalnız aynı iş kolunda veya bu işkolu ile alakalı işlerde çalışanların sendika kurabileceklerine ilişkin hükmü 1957’den itibaren siya-

sal iktidar tarafından sendikaları baskı altında tutmanın bir aracı olarak kullanıldı.

27 Mayıs 1960 darbesinden sonra oluşturulan 1961 Anayasası, sendikal haklar konusunda ileri adım atarak ilk defa grev hakkını tanıdı. Tüm çalışanlara sendika hakkı anayasada yer aldı. 1963’de 274 Sayılı *Sendikalar Kanunu* ve 275 Sayılı *Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu* anayasaya dayandırılarak yürürlüğe kondu. Ancak bu kanunların Anayasa ile çelişen tarafları da vardı. Örneğin Anayasa’da belirtilen tüm çalışanlara sendika hakkı sadece işçiler için geçerliydi. Kamu kesiminde memur statüsünde çalışanlara sendikalaşma hakkı verilmiyordu (İşcan, 1992: 20, 21).

1983 yılında 2821 Sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. Kanunun 60. maddesine göre iş kolları 28 adet olarak belirlenmiştir. Basın ve Yayın 10. sırada, Gazetecilik ise 27. sırada yer almıştır. 2821 Sayılı Kanun eski Sendikalar Kanunu’ndan farklı olarak birbirleriyle bağlantılı işkollarında çalışan işçilerin aynı sendikada örgütlenmelerine olanak sağlamamaktadır. Basın ve Yayın işkolunda çalışan bir işçi gazetecilik iş kolundaki bir sendikaya üye olamaz. Serbest gazetecilerin durumu ise şöyledir: Serbest gazetecilerin sendika kurma veya sendikaya üye olma hakları yoktur (Şakar, 2002: 128, 129). Işıklı yeni örgütlenme biçimini ve işleyişini şu şekilde aktarmaktadır (2005:179-181)

Bir sendikanın toplu iş sözleşmesinde işçileri temsilen taraf olabilmesi için, toplu iş sözleşmesi kapsamına giren işyerinde, işletmede ya da işyerlerinin her birinde çalışan işçilerin yarısından fazlasının ve ayrıca kurulu bulunduğu iş kolunda çalışan işçilerin en az %10’unun üyeliğini kazanmış olması gerekmektedir. Kanuna göre toplu pazarlık öncesinde çoğunluk koşullarına sahip olup olunmadığının Çalışma Bakan-

lığı tarafından belirlenmesi ve yetki belgesinin alınması gerekmektedir. İlan edilmiş bir grev ertelendiği takdirde uyuşmazlığın çözümü Yüksek Hakem Kurulu’na havale edilmektedir. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) yetkili organları, Yüksek Hakem Kurulu’na tanınmış olan bu tür yetkileri özgür toplu pazarlık sistemi ile bağdaşır görmemektedir. Ayrıca Kanun yasak hallerde grevle ilgili olarak para ve hapis cezaları öngörmüştür.

1989 yılında kamu sektöründe birçok iş yerinde greve gidilmiş, 600.000 kamu çalışanınun sendikalardan destek almadan bahar aylarında yaptıkları bu eylemlere ‘Bahar Eylemleri’ adı verilmiş ve işçi ücretlerine %140’a varan artışlar getirilmiştir. Sendikalar açısından 1990 ve 1991 yılları yoğun grev ve eylemlerle geçmiştir. 1991 yılında Türk-İş, üye sendikalardan gelen istek sonucu genel eylem kararı almış, 3 Ocak 1991’de ülkenin her yerinde işe gitmeme eylemi yapılmıştır. Bir diğer ses getiren eylem ise Genel Maden-İş üyesi Zonguldak maden işçilerinin 30 Kasım 1990 tarihinde Ankara’ya yürüyüşleridir. 5 Nisan Kararlarının ardından da (1994 yılı) sendikalar tepki göstererek mitingler düzenlemişlerdir. (Tokol, 1994: 101-102, 107, 112).

Günümüzde, son on yılda (1997-2007) sendikalaşma oranları, sendikalı işçi sayıları açısından değişimler Tablo 1 (s.:101)) gibidir:

Sendikalaşma oranı 1997 Ocak döneminde %66.01 iken 2007 Ocak dönemine gelindiğinde %58.42’ye kadar gerilemiştir. Sendikalaşma oranının en yüksek olduğu dönem Ocak 1999 ve Ocak 2000 dönemleridir. 2001 Ocak döneminde ise bir önceki döneme göre yaklaşık %11’lik bir düşüş olmuştur. Ocak 2001’den bu yana sendikalaşma oranı %60’a hiç çıkmamıştır.

Sendikalar açısından yapılması gereken nedir? Sendikalar, baskı unsuru olma rollerini arttırmalıdır. Toplumdan gelen gücünü yine topluma dönük olarak kullanabilmek için siyasi güçler ile ilişkilerini karşılıklı etki ve menfaat çizgisi üzerinde dengeli bir şekilde ilerletmelidirler (Ayan, 2006: 51).

Toplu İş Uyuşmazlıklarında Barışçı Çözüm Yolları

Barışçı çözüm yolları uzlaştırma, arabuluculuk ve tahkimdir(Akyiğit, 2005: 507):

İş uyuşmazlıklarının zaman itibariyle kavgacı yollardan önce barışçı yollar denenilen birtakım yöntemlerle çözümü, hemen her ülkede öngörülmektedir. Fakat somut olarak bu yöntemlerin nelerden oluşacağı konusunda ülkeler arasında birlik bulunmadığı gibi, aynı ülkenin değişik dönemlerinde de bu tarz bir eğilim göze çarpmaktadır

Gazeteciler, yasal haklarının korunması için İş Mahkemesinin bulunduğu yerlerde İş Mahkemelerine, İş Mahkemesi olmayan yerlerde genel mahkemelere başvururlar. İş mahkemeleri, işçilerle işverenlerin hak uyuşmazlıklarını çözmekle görevlidir(Atılğan, 2001: 139, 140).

TGS, en son Anadolu Ajansı ile Toplu İş Sözleşmesi düzenlemiştir (2006-2008 dönemi). Buna göre sözleşmede değinilmeyen konularda 212 Sayılı Yasa ile Değişik 5953 Sayılı Yasa hükümleri esas alınmıştır. Toplu İş sözleşmesi evlenme, doğum, çocuk, eğitim yardımları, çalışma saatleri, fazla mesailer, izinler, tazminatlar, işçi sağlığı ve güvenliği gibi pek çok konuda gazetecilere yan menfaatler sağlamıştır (TGS ile Anadolu Ajansı Arasında Yapılan Toplu İş Sözleşmesi, 2006–2008 Dönemi).

Uzlaştırma

Taraflar arasındaki görüşmeler sonucunda anlaşmaya gidilememesi durumunda bir kişi veya kurul, tarafları uzlaştırma görevini üstlenebilir. Uzlaştırmaya gidilmesi taraflar için zorunlu ya da gönüllü olabilir. Uzlaştırmanın zorunlu olması, grev ya da lokavt kararından önce tarafların anlaşmalarının sağlanması amacıyla mevzuat tarafından öngörülür. Verilen karar, taraflar açısından yol gösterici ve belli bir anlaşmayı telkin edici özellik taşır (Işıklı, 2005: 319).

Uzlaştırma tüm ülkeler için aynı şekilde tanımlanamaz. Bazı ülkelerde tarafların kendi aralarında anlaşmaları, bazılarında ise üçüncü bir kişi veya kurulun araya girmesi ile uyuşmazlığın çözümlenmesi anlaşılır. Uzlaştırmada önemli olan tarafların görüşleri arasında yakınlaşma sağlamaktır. Uzlaştırıcının bir görüş belirlemesi ve bu görüşü kabul etmeleri için baskı yapması söz konusu değildir. Uzlaştırma süreci başarısız olduğunda taraflar grev ve lokavta gidebilirler. Süreç başarılı bir şekilde tamamlanmışsa taraflar arasında sözleşme bağlanmış olmaktadır (Tokol, 2001: 88, 89).

Bazı ülkelerde uzlaştırmaya başvurulması tarafların isteğine bırakılmıştır. İsviçre, Fransa, İngiltere, Belçika, Norveç gibi ülkelerde taraflardan biri eğer isterse, uzlaştırma amacıyla kurulmuş çoğu zaman işçi, işveren ve hükümet temsilcilerinden oluşan bir kurula başvurabilmektedir (Tokol, 2001: 89).

Arabuluculuk

Arabuluculuk, ilk kez 2822 Sayılı Kanun ile düzenlenmiş ve 275 Sayılı Kanun’da düzenlenen uzlaştırmanın yerini almıştır. Arabuluculuğun amacı, taraflar arasındaki uyuşmazlığı grev ve lokavta başvurulmasına gerek kalmadan, tarafların anlaşarak çözmelerini sağlamaktır (Sümer, 2005: 251).

Arabulucunun görevi 15 gündür, ama taraflar anlaşarak 6 gün daha uzatabilirler. Bu sürenin bitiminde arabuluculuk görevi sona erer. Taraflar anlaşmışlarsa toplu iş sözleşmesine ulaşılır yoksa iş mücadelesine giriş yolu açılır. Arabuluculuk 3 halde karşımıza çıkar (Akyiğit, 2005: 509-510):

1. Toplu görüşmenin başlayacağı tarihte taraflardan birisi gelmezse veya gelip de görüşmeye başlamazsa yahut başladığı görüşmeyi sürdürmezse, diğer taraf bunu 6 iş günü içinde görevli makama bildirir. Bu bildirim üzerine görevli makam 30 ve 60 günlük süreyi beklemeden arabuluculuk işlemlerini başlatabilir.
 2. Toplu görüşmenin başladığı (başlayacağı) tarihten itibaren 30 gün içinde taraflar anlaşmamışlarsa, taraflardan birinin (görüşmeye gelenin) başvurusu üzerine arabulucu atanır.
 3. Toplu görüşmenin başlamasından bu yana 60 gün geçtiği halde taraflar anlaşmamışlarsa ve bu arada arabulucu atanmışsa 60. günün bitiminden sonra (6 işgünü içinde) görevli makam kendiliğinden veya istek üzerine arabulucu atanması için mahkemeye başvurur.
- Olağan arabuluculuk döneminin başarıyla sonuçlanmaması halinde, arabulucu görev süresinin bitiminden itibaren 3 işgünü içinde anlaşmazlığı saptayan ve kişisel önerilerini içeren bir tutanak düzenleyip görevli makama verir. Görevli makam da bu tutanağı en geç 6 işgünü içinde taraflara tebliğ eder. Bu tebliğden itibaren artık iş mücadelesi yolu açılmış olur (Akyiğit, 2005: 509, 510).

Yüksek Hakem Kuruluna Başvurma

Grev ve lokavtın yasak olduğu işyerlerinde ki uyuşmazlık ve grev ve lokavtın ertelendiği hallerde erteleme süresinin bitiminde Yüksek Hakem Kurulu’na başvurulur. (Atılgan, 2001: 144) Yüksek Hakem Kurulu’nda süreç şöyle işler (Sümer, 2005: 257, 258):

Yüksek Hakem Kurulu, başvuru dilekçesinin alındığı tarihten başlayarak 6 işgünü içinde üyelerinin tamamının katılmasıyla toplanır. Yüksek Hakem Kurulu, uyuşmazlığı evrak üzerinde inceler. Yeteri kadar aydınlatılmamış bulduğu yönleri ilgililerden sorarak tamamlar. Ayrıca, görüşlerini öğrenmek istediği kişileri çağırıp dinler veya bunların görüşlerini yazı ile bildirmelerini ister. Bu kimseler hakkında, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun tanıklara ve bilirkişilere ilişkin hükümleri uygulanır. Yüksek Hakem Kurulu, toplantıya katılanların çoğunluğu ile karar verir. Lehte ve aleyhte oylar eşitse, başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlar. Yüksek Hakem Kurulu kararları kesindir ve toplu iş sözleşmesi hükmündedir.

Toplu İş Uyuşmazlıklarında Kavgacı Çözüm Yolları: Grev ve Lokavt

Toplu iş uyuşmazlıklarına barışçı çareler bulunamadığı takdirde iş mücadelesine dönük çözüm yolları uygulanır. Grev hakkına ilişkin ilk yasal düzenleme 1963 yılında çıkarılan 275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu’dur. Grev hakkı, Anayasa ile tanınmış ve güvence altına alınmış bir temel hak ve hürriyettir. Anayasa, grev hakkını sadece toplu menfaat uyuşmazlıklarıyla sınırlı tutmuştur. Toplu iş sözleşmesi imzalandıktan sonra ortaya çıkan toplu hak uyuşmazlıkları için grev hakkı tanınmamıştır (Akyiğit, 2005: 515).

TSGLK-Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu 25/1 grevi şu şekilde tanımlamaktadır: “Grev, işçilerin topluca çalışmamak suretiyle işyerindeki faaliyeti durdurmak veya önemli ölçüde aksatmak amacıyla kendi aralarında anlaşarak yahut bir kuruluşun bu yöndeki kararına uyarak işi bırakmalarınıdır.” (Akyiğit, 2005: 515)

İşi yavaşlatma, işyeri işgali gibi işin topluca bırakılması biçiminde yürütülmeyen eylemler kanuni grev kapsamında sayılmaz (Işıklı, 2005: 335):

Grev kararının alınabilmesi için, arabuluculuk aşamasından geçilmiş ve arabuluculuk faaliyetinin uyuşmazlıkla sonuçlanmış olması gerekir. Grev kararı, bu durumu belgeleyen ve arabulucu tarafından tanzim edilen uyuşmazlık tutanağının tebliğinden itibaren 6 işgünü geçtikten sonra ve bu sürenin geçmesinden sonraki 6 işgünü içinde alınabilir (2822 Sayılı Kanun, m. 23/4, 27/1-2).

Sümer’in ifade ettiği gibi (2005:263):

Noter tarafından tebligatın, uyuşmazlığa taraf olan işveren sendikası veya işveren sendikası üyesi olmayan işveren veya işverenlere yapılması gerekir. Karşı tarafa tebliğ edilmek üzere süresi içinde notere ve görevli makama tevdi edilmeyen grev kararları uygulanamaz. (TSGLK m.37/2) Grev kararı işyerinde veya işyerlerinde kararı alan tarafça derhal ilan edilir (TSGLK m.28).

Grev oylaması talep etme hakkı TSGLK m. 35 ile sadece o işyerinde çalışan işçilere tanınmıştır. Grev oylamasında grev ilanının yapıldığı tarihte işyerinde çalışan işçilerin salt çoğunluğu grevin uygulanmamasına karar verirse o işyerinde grev uygulanmaz. (TSGLK m. 35/3) Grev oylamasının sonucunda grevin uygulanmasına karar verilirse, oylamanın sonucunun kesinleşmesinden itibaren 60 gün içinde ve karşı tarafa noter aracılığıyla 6 işgünü önce bildirilecek tarihte grev uygulanabilir (TSGLK m. 37/1-4) (Sümer, 2005: 268, 269).

TGS’nin aldığı ilk grev kararı Anadolu Ajansı İstanbul Şubesindeki grev kararıdır. (10 Mart 1969) Bu tarihten sonra da TGS grevler gerçekleştirmiş ve istediği hakları almıştır (Atılğan, 2001:147,148).

Lokavt, genel anlam itibariyle işyerinin veya işyerlerinin kapatılarak işçilerin işine son verilmesi anlamını taşır. 2822 Sayılı Kanun’un 26. maddesi lokavtı şöyle tanımlar: “İşyerinde faaliyetin tamamen durmasına sebep olacak tarzda işveren veya işveren vekili tarafından kendi teşebbüsü ile veya bir işveren kuruluşunun verdiği karara uyarak işçilerin topluca uzaklaştırılmasına lokavt denir” (Işıklı, 2005: 336). Bu süreci Akyiğit şu şekilde aktarmaktadır (2005:544):

Lokavt kararı, grev kararının işveren tarafına tebliğinden itibaren 6 işgünü içinde alınır. Sürenin tebliği izleyen günden işlemesi önerilir. Cumartesi de işgünü sayılır. Lokavt kararı, alındığı tarihten itibaren diğer tarafa tebliğ edilmek üzere 6 işgünü içinde notere tevdi edilir. Bir örneği de görevli makama bırakılır.

Lokavt kararı, karşı tarafa tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içinde ve noter aracılığı ile 6 işgünü önce bildirilecek tarihte uygulamaya konabilir (TSGLK m. 37/1).

Gazetecilerin Örgütlenmesi

Türkiye’de basın meslek örgütleri 3 başlık altında incelenebilir:

- a) Sendikalar
- b) Cemiyet ve dernekler
- c) Basının kendi kendini denetlemek amacıyla kurmuş olduğu örgütler (Altun, 1993: 71).

İlk gazeteci örgütleri, dostluk bağlarının geliştirilmesi ve ahlaki standartların belirlenmesi gibi gayelerle dernek şeklinde kurulmuştur. Gazetecilerin oluşturdukları bu dernekler, ilerleyen zamanda sınıf bilinci de oluştuğu emek ve sermaye arasındaki çelişkiye bağlı olarak ortak ekonomik hak ve çıkarların korunması amacıyla zamanla sendikaya dönüşmüştür. Gazetecilerin mesleki örgütler kurmalarında eğitim, gazetecilerin

birbiriyle ilişkilerinin geliştirilmesi, politik sorunlarla ilgilenme gibi nedenler de etkili-dir.

Batıda olduğu gibi Türkiye’de de ilk gazeteci örgütü hukuksal ve siyasal ortamın dayattığı bir zorunluluk olsa da dernekler şeklinde ortaya çıkmıştır. İlk derneklerden biri 1917 tarihli Osmanlı Matbuat Cemiyeti’dir. Derneğin kuruluş tarihi 1917 olsa da dernek kurma çalışmaları bu tarihten öncesine dayanmaktadır. Türkiye’de sendikaların ortaya çıkışı ile gazeteci sendikalarının ortaya çıkışı aynı zamana rastlamaktadır. İlk gazeteci sendikası 10 Temmuz 1952 tarihinde kurulan İstanbul Gazeteciler Sendikası’dır (Karaca, 2000: 148, 149).

TGC Başkanı Orhan Erinç’in gazetecilerin çalışma şartları ve örgütlenmeleri yurt dışında nasıl? Sorusunu şöyle yanıtlamıştır (Erinç, 2005):

Yurt dışında da Toplu Sözleşmeler vardır ancak sistem daha değişiktir. Mesela TGS bütün basın çalışanlarını kapsayacak yapıda. Ama yurt dışında yazarların, muhabirlerin ayrı ayrı sendikaları var. Türkiye’deki demokratikleşme süreci de sakıncalı ve sıkıntılı bir sonuç yaratıyor. Türkiye 1938’de çıkan Basın Birliği yasasıyla oda biçiminde çalışma ilkesini getirmiş ve 1946’ya kadar odaya üye olamayanın gazetecilik yapamayacağı kuralı uygulanmış. Basın sendikalarının olmadığı dönemde, 1946’da Basın Birliği yasasının kaldırılmasının ardından TGC kurulmuş. Sendika 1952’de kurulmuş. 2 yapılı bir örgütlenme var bu da kaçınılmaz bir sonuç. Ama Avrupa’da böyle bir durum yok. ‘Union’ – birlik şeklinde isimlendirilen kurum var, o hem çalışanı hem de çalışmayanı alıyor. Ülkemizde ise kadrolu çalışmayan bir gazetecinin sendika üyesi olma hakkı yok. Yurt dışında serbest gazeteciler de sendika üyesi olabiliyor. Türkiye’de serbest gazetecilik henüz yasal bir niteliğe kavuşmadı. Ser-

best gazetecinin basın kartı alma hakkı da yok. Kendimize özgü bir demokrasi, örgütlenme kurallarımız var

Avrupa’da toplam gazeteciler içinde serbest gazetecilerin oranı giderek artmakta. Serbest gazeteciler, toplam gazeteciler içinde % 22.58’lik bir orana sahip. Serbest gazeteciler arasında sendikalık oranı ise % 20.54. Türkiye’de özellikle yazılı basında, medya sektörünün yapısı gereği çalkantılı olması ve işçi düşmanlığı nedeniyle gazetecilerin örgütlenmesi zor görünüyor. Serbest gazeteciler Türkiye Gazeteciler Sendikasına tanınmıyor ve dolayısıyla örgütlenemiyorlar. SESFJ, 1999: 5, 55) Afrika, Latin Amerika ve Asya’da serbest gazetecilerin oranı %20-40 arasında. Gürcistan, Bulgaristan, Togo, Gambiya, Japonya hariç işsizlik sorunu olmayan sanayileşmiş ülkelerde serbest gazeteciler daha avantajlı konumda çünkü sendikalara üye olabiliyorlar. Bununla birlikte Bosna Hersek, Bulgaristan, Gambiya, Gürcistan, Endonezya, Peru, Uganda gibi ülkelerde serbest gazetecilerin yasal statüleri netlik kazanmamıştır (ILO, 2000).

İş hukukunun bir takım yükümlülüklerinden kurtulmak isteyen bazı işverenler, aslında bağımlı olarak çalıştırdıkları işçi niteliğindeki gazetecileri, göstermelik kimi sözleşmelerle serbest gazeteci şeklinde sunmaktadır. Böylece bu gazeteciler işçi olmanın koruyucu hükümlerinden yararlanamamaktadır. Bu yönde kötüye kullanımdan kurtulmanın yolu Fransız hukukundaki gibi ücretlilik karinesinin getirilmesidir. Bu sayede gazeteci Basın İş Kanunu’na tabi olacaktır (Şuğle, 2000: 135).

Gazeteciler Cemiyetleri

Gazeteciler Cemiyetleri, basın sektöründe gazetecilerin hak ve çıkarlarını korumak, dayanışmayı güçlendirmek amacıyla kurulmuş en eski örgüttür. İlk kurulan Gazeteciler Cemiyeti İstanbul’da 1946 yılında kurulmuştur. Basın örgütleri içinde en fazla sayıda gazeteciye barındıran örgüttür. Ankara Gazeteciler Cemiyetinin de kurulmasının ardından diğer büyük şehirlerde de Gazeteciler Cemiyetleri kurulmuştur (Öke, 1994: 228, 229).

Gazeteci meslek örgütleri 70’li ve 80’li yılların ikici yarısında yoğunlaşmıştır. Örgütlü olmanın bu yıllarda artmasının nedenleri şunlardır: İlki, 1975–80 arası toplumsal gerginliklerin arttığı bir dönemdir ve bu dönemde basın da hak arama yoluna girmiştir. 1980’li yılların önemli yönü ise 12 Eylül sonrasında uygulanan siyasal ve ekonomik politikalarıdır (Altun, 1993: 96).

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, kuruluşundan günümüze kadar yapmış olduğu etkinliklerle, mesleki çalışmalarda ortaya çıkabilecek bazı konularda gerek gazetecilerin gerekse gazete okurlarının durumlarına açıklık getirecek titiz ve detaylı bir çalışma ortaya koymuştur. Bu, ‘Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’dir (Özgen, 2004: 32).

Türkiye Gazeteciler Sendikası

Genel merkezi İstanbul’da olan TGS’nin İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana’da olmak üzere 4 şubesi vardır. Sendikanın genel kurul, yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurulu olmak üzere 4 ana organı vardır. Bu organlar şubeler için de aynıdır. Türkiye Gazeteciler Sendikası gazetecilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, maddi ve sosyal kazançların sağlanabilmesi için faaliyet gösteren tek sendikadır (Altun, 1993: 81).

15 Temmuz 1963 tarihinde yürürlüğe giren 274 Sayılı Sendikalar Kanunu bir iş kolunda ve bir iş yerinde birden fazla sayıda sendikanın faaliyetine izin veriyordu. Bu durumdan yararlanılarak 1964 yılında ‘Türkiye Fikir İşçileri Sendikası’ adıyla yeni bir sendika kurulmuş ancak 1969 yılında TGS’ye katılmıştır. (Altun, 1993: 76) Ayrıca ‘Fikir İşçisi Gazeteciler Sendikası’ adında bir sendika daha kurulmuştur. Amaçları, Ana Tüzük’te şöyle belirtilmiştir: Basın özgürlüğü ve onurunu sağlamak ve korumak üyelerinin ekonomik, kültürel, sosyal ve mesleki çıkarlarını korumak, dayanışmayı sağlamak (Fikir İşçisi Gazeteciler Sendikası Ana Tüzüğü, 1979: 3).

1996 yılında gazetecilik işkolunda DİSK’e bağlı olan ‘Medya, Radyo, Televizyon, Gazete İşçileri Sendikası (MEDYA-SEN)’ ile birlikte gazetecilerin örgütlendiği bir sendika daha kurulmuştur. Ancak günümüzde gazetecilerin büyük çoğunluğu TGS’de örgütlüdür.

Türkiye’de basın işletmesi sahiplerinin oluşturduğu sendikal örgütlenme ise 1954 yılında kurulmuş olan ‘Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası’dır. TGSS, ilk başlarda üretimle ilgili sorunlara çözüm üretmek amacıyla işveren birliği niteliğinde olan bir sendikaydı. 1990’lı yıllara gelindiğinde önemini bir ölçüde yitirmiştir (Karaca, 2000: 152, 153).

Basın Konseyi

Basın Konseyi 1988 yılında kurulmuştur. Konseyin temel amacı, basın ahlak yasasının hayata geçirilmesi için öncülük etmek ve basında özdenetimin sağlanmasına dönük görev ifa etmektir. Basın Konseyi’nin kurulmasında Türkiye’deki gazeteciler arasında bir görüş birliğine varılamamıştır. Konsey, bir fikir birliği sağlayamasa da büyük bir kesim tarafından ilgi görmüş ve çalışmalarına başlamıştır. Çeşitli gazetelerin ayrılması

güç kaybına neden olmuştur (Öke, 1994: 229).

Basın Konseyi’nin iki ana görevi vardır. İlki, basın özgürlüğünü, onun faaliyetlerini engelleyici davranışları izlemek, ikincisi de bu özgürlüğün suiistimal edilmesinden kaynaklanabilecek zararlardan toplumu korumak. Görev alanının belirleniş tarzı yurt dışındaki basın konseyleri ile benzese de Türkiye’deki uygulamayı onlardan ayıran bazı özellikler vardır. Türkiye’de basın özgürlüğü hem yasal düzenlemeler düzeyinde hem de toplumsal düzeyde olması gerektiği düzeyde benimsenmemiştir (Altun, 1993: 121).

Basın Konseyi’ne göre, demokratik sistemde halk gerçekleri öğrenmeli, bunları özgürce değerlendirme ve yorumlama hakkına sahip olmalıdır. Ancak bu takdirde kendisini yönetecek kadroları tam bir özgürlük içinde seçme hakkını kullanabilecektir. Konsey, bu tür özgürlüğü sağlamak amacıyla kurulmuştur (İnuğur, 1992: 506).

Dernekler

Muhabirler kendi uzmanlık alanlarıyla ilgi olarak çeşitli dernekler kurmuşlardır. Çağdaş Gazeteciler Derneği, Türkiye Spor Yazarları Derneği, Foto Muhabirleri Derneği, Parlamento Muhabirleri Derneği, Ekonomi Muhabirleri Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası belli başlı derneklerdir. (Besen, 1997: 78) Anadolu’daki dernekler de dahil olmak üzere 60’ı aşkın basın meslek kuruluşu vardır. (Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü, 2006) Örgüt çeşitliliği açısından oldukça zengin bir görüntü sergileyen ülkemizde örgütlerin güç ve etkinlikleri ise sınırlıdır (Öke, 1994: 236).

TGS Eski Genel Başkanı Ziya Sonay’a göre asıl örgütlenme sendikayla gerçekleşir. Çün-

kü sendikanın yapabileceklerini dernekler yapamaz (Sonay, 2005).

TGS Başkanı Ercan İpekçi’nin derneklerle ilgili görüşleri şöyledir(İpekçi, 2005):

Gazeteciler Meclisi ve Çağdaş Gazeteciler Derneği’ndeki örgütlenmeden sendikalaşmaya dönük bir akım çok olmadı. Gazeteciler Meclisi’nden hem de diğer gruplardan biraz işçilik bilinci olan, biraz sendika bilinci olan kişiler geldi. Tüm Çağdaş Gazeteciler Derneği üyeleri bize üye olmaya yönelmediler. Gazeteciler, bir meslek örgütünde bir araya gelme ihtiyacını hissediyorlar ama o meslek örgütlerine sendikanın işlevini kimi zaman yüklemeye çalışıyorlar. Sendikanın yapabileceği faaliyetleri kendi derneklerinden bekliyorlar. Çok başarılı olamıyorlar, zaten mümkün de değil. Belli riskleri göze alıp sendika üyesi olanların haricindekiler de katılacak ki genel bir örgütlenme olabilsin.

Gazetecilerin kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili dernekler kurup dayanışma içinde olması örgütlülük açısından güzel bir gelişme olmasına karşın ancak ve ancak sendikanın yapabileceği faydaları derneklerden beklemleri kanımca doğru bir eylem tarzı değil. Gazeteciler haklarını almak, çalışma şartlarını iyileştirmek istiyorlarsa birlikte hareket ederek sendikaya üye olmalılar.

Türk Basınında Sendikasızlaştırma

Başoğlu’nun (1988:22) da ifade ettiği gibi, “12 Eylül 1980 ihtilalinin sonucunda anayasa ve kanunlarda yapılan değişiklikler işçi haklarını geniş biçimde kısıtlamış, sendika yöneticilerine ve sendikalara ciddi yasaklar getirmiştir. Buna bağlı olarak sendikalar işverenler karşısında güç kaybetmişlerdir”.

Meral (1993:11) bu süreçte Türkiye’de birçok işçi sendikası yöneticisi ve üyesi en temel demokratik hakları olan meşru eylemlere

başvurdukları gerekçesiyle, 12 Eylül askeri yönetim döneminin mevzuatına dayanılarak mahkemelerde yargılandığını, hapis ve para cezalarına çarptırıldığını kaydetmektedir.

Christensen, Türk medyasında 3 fenomen-den bahseder: 1. si tekelleşme, 2. si medya sahiplerinin sendikanın etkisinin azaltılmasına sebep olması, 3. s. de yasaların etkisi ve gazetecilerin çalışma ortamı (2007:179). TGS Eski Genel Başkanı Ziya Sonay medya sahiplerinin etkisiyle sendikasızlaştırmayı şöyle ifade etmiştir (Sonay, 2005):

Sendikamız, 1970’li yıllarda çok başarılıydı ve o yıllarda Türkiye çapında otuzun üzerinde iş yerinde Toplu sözleşme yapılabiliyordu. Ancak 12 Eylül’le birlikte Türkiye’de sendikal hareket darbe yediği gibi bu durum basın iş koluna da yansdı. 30 iş yerinde Adana, Eskişehir, Bursa, İzmir, İstanbul’da Toplu Sözleşme yapılabiliyordu ve her yerde örgütlülük vardı. Şubelerle birlikte bayağı güçlü bir sendikal yapılanma söz konusu idi. 1980 darbesinin ardından çıkan yasayla beraber iş kolları değişti. Daha evvel 1970’li yıllardaki yasal mevzuata göre basında çalışanlar da sendikamıza üye oluyordu. Yani her hangi bir matbaa, gazete, ajans. Ama 1982 yılında çıkan 2821 Sayılı Sendikalar Yasası sadece gazetecilerin bu sendikaya üye olmasına izin verince üye sayımız 1/3’e düştü. Yoksa 5000-6000 kişilik sendika idik. Para basılan Merkez Bankası Banknot Matbaası bile üyemizdi. Hatta 12 Eylül’ün olduğu gün Merkez Bankası Matbaası’nda grev vardı. Ama geçen zaman içinde gazetenin kadrosunda olanlar buraya üye olabildiler. Bu durumu fırsat bilen işverenler taşeronlaştırmayla orada yapılan işlerin bir bölümünü kendi kadrosundan çıkartmaya başladı. Önce paketleme servislerinde çalışanlarda başlatıldı. Arkasından ulaştırmayı, yemekhaneyi, gele gele karanlık odaya kadar gelindi. Sadece yazı işlerinin bir bölümünde çalışanlar gazetenin esas kadrosunda oldu. Hepsini

taşeronlara verdiler. Böylece aynı iş kolunda olunmadığı için üyeliği düşüyor.

TGS İstanbul Eski Şube Başkanı Şükran Soner ise tekelleşmeyi vurgulayarak 1980 sonrasını şöyle belirtiyor(Soner, 2005):

Medya önce tekelleşti. İlk büyük tekel de Doğan Holding Grubu idi. Aydın Doğan, o dönemki Toplu Sözleşmeyi çalışanlar için fazla gelişmiş haklar olarak gördü ve sendikayı tasfiye etme kararını verdi. Koca koca gazeteciler noter istifa parasını işverenden alıp, gidip istifa ettiler. Toplu bir ayrılma oldu. Ondan önce İzmir Yeni Asır’da sendikalı idik. Dinç Bilgin sözleşmeyi imzalamak zorunda kaldı. 1 gün sonra çalışanlarını notere yollatıp istifa ettirdi. Toplu işten atma tehdidinde direnebilen bir kültür yok gazetecilikte. Sanıyorum ki bir fabrika gibi olmadığı için baskı da daha kolay yapılabiliyor

1984’te sivil hayata geçildikten sonra işçi hareketlerinde de bir kıvılcıktanma başladı. 1989 yılı işçi hareketinin zirveye çıktığı bir dönem oldu ve bu durum birçok sermaye kesimini korkuttu. Önce Güneş Gazetesi ardından da Tercüman Gazetesi battı. Geriye Doğan ve Sabah Grubu kaldı. 1989–1990 yıllarına kadar bütün gazetelerin çalışma hayatı muhabirleri vardı. O dönem yapılan eylemler gazetelerde yayınlanırdı. 1989 yılından sonra çalışma hayatıyla ilgili sayfalar yarıya indi ve zamanla çalışma hayatı sayfaları ekonomi sayfalarına kaydırıldı (Maksud, 2005: 8).

Türk-İş’in kendisine bağlı sendikalardaki 150 şubeden 736 şube yöneticisi ile yaptırdığı anketin sonucu da sendika ve gazetecilerin çalışma şartlarıyla ilgili haberlerin basında yer almadığını doğrular niteliktedir. Ankete göre %12’lik kesim suçu sendikalarda bularak “sendikalar sorunlarını yeterince yansıtamıyor” demiştir, Gazetecilerin işçi sorunlarına karşı duyarsız olduğu görüşünü

savunanların oranı %49, gazeteler işçi sorunlarına bilerek yer vermiyor diyenlerin oranı ise %39’dur (Benli, 1999: 50).

1995 yılında Bakanlar Kurulu, Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın başvurusu üzerine gazetecilik işkolundaki 16 işyerinde Anadolu Ajansı toplu iş sözleşmesi hükümlerinin uygulanması maksadıyla ‘Teşmil Kararı’ verdi. Teşmil kararı dayanağını 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası’nın 11. maddesinden alıyor. Söz konusu hüküm, bir iş yerinde imzalanmış olan toplu iş sözleşmesinin, Bakanlar Kurulu kararıyla o iş kolunda toplu sözleşmesi bulunmayan diğer iş yerlerine de uygulanmasını öngörüyor. Teşmil edilen toplu iş sözleşmesinin sona ermesiyle teşmil kararı da ortadan kalkıyor. Teşmil kararıyla çalışanlara kıdem tazminatı, ikramiye, izin yardımı, bayram yardımı, gıda ve yemek yardımı, yakacak yardımı, aile yardımı ve kreş yardımı gibi iyileştirmeler sağlanmıştır (Babiâli Magazin, 1996: 34).

Sendikalaşma oranı ile ilgili olarak TGS Başkanı Ercan İpekçi şu noktayı vurgulamaktadır (İpekçi, 2005):

Çalışma Bakanlığı’nın açıkladığı rakamlara göre TGS’nin örgütlülüğü %30 civarındadır. Ancak bu kişilerin hepsi aktif üye değildir. Sendikal haklardan yararlananlar %5’in altındadır. TGS olarak Anadolu Ajansı’ndaki üyelerimiz adına (500 kişi) Toplu İş Sözleşmesi yapılabiliyoruz. Cumhuriyet Gazetesi’nde Toplu İş Sözleşmesi yapılamadı. ANKA’da 20-25 civarında çalışmamız var. ANKA, mali sıkıntıları olmasına rağmen bir Toplu Sözleşme imzaladı. Çoğunluğu elde edemediğimiz yerlerde ise Toplu Sözleşme yapamıyoruz

Günümüzde gazetecilerle ilgili sendikalaşma oranı Tablo 2(s.:102)’de gösterilmiştir.

2007 Temmuz verileri itibariyle TGS ve MEDYA-SEN’de toplam işçi sayısı 15640’tır. 2007 Temmuz verilerine göre TGS’nin üye sayısı 4531’dir ve sendikalaşma oranı ise %28.97’dir. Daha önce de belirtildiği gibi 4531 üyenin hepsi aktif değil ve sendikadan yararlananların oranı %28.97’nin bir hayli altında. 2007 Temmuz verilerine bakıldığında MEDYA-SEN’e üye 369 kişi vardır ve sendikalaşma oranı %2.35’dir.

Gazetecilerin Sendikaya Katılmama Nedenleri

Gelişmiş ülkelerde çeşitli farklılıklar olsa da sendikaların üye kaybetmelerinin önemli nedeni istihdamın sanayi sektöründen hizmetler sektörüne kaymasıdır. Bireysel beklentilerin kolektif beklentilerin önüne geçmesi, ideolojik sendikacılığın öneminin azalması sendikaya üye olma fikrini engellemektedir (Alemdar v.d.,2006: 275). Fikir işçisi olarak adlandırılan ve genellikle orta-yüksek vasıftaki kesimin artması sendikalaşma oranının düşüşünde önemli rol oynamıştır (Zengingönül, 1998: 75).

İşsizlik baskısı, sendikal hareketi önemli biçimde sınırlayan faktörlerden birisidir ve işsiz sayısı arttıkça sendikalaşma oranı azalacak. İstihdamın yapısı, sektörel dengeler ve işsizliğin yanında son zamanlarda esnek çalışma politikaları da sendikalaşmayı krize sokmuştur. Taşeron uygulamaları, küçük ölçekli işletmelerin sayısındaki büyük artışlar sendikalaşma önünde önemli engellerdir. Kısmi çalışma artış göstermektedir ve kısmi çalışma yapanlar sendika dışında kalmaktadır (Lordoğlu, 1998: 17).

Sendikal örgütlenme, işçilere anayasa ve yasalarla tanınan bir hak olmasına karşın fiili anlamda kullanılması başlıca işten çıkarma nedenlerinden biridir. Türkiye’de her yıl on binlerce işçi sendikalaşma hakkını kullandık-

ları gerekçesiyle işten çıkarılmakta ve aylarca süren mücadeleleri göze almak durumunda kalmaktadır. Petrol-İş’in yaptığı araştırmaya göre işçilerin %25.5’inin sendikal örgütlenme nedeniyle işten çıkartıldıkları belirlenmiştir ve bu hiç de azımsanmayacak bir orandır. (Petrol-İş, 1998: 10) Örneğin sadece Petrol-İş’e üye ve sendikal örgütlenmelere katıldıkları gerekçesiyle 2003-2005 yıllarında işten atılanların sayısı 762’dir. Türk-İş’in verilerine göre toplamda (bağlı sendikalar, 2003-2005) bu rakam 15531’dir (Türk-İş, 2006: 1-9).

Ercan İpekçi’ye göre gazetecilerin de diğer işçiler gibi sendikaya katılmama sebebinin başında işsizlik korkusu, ailesini geçindirme kaygısı, hayatını idame ettirecek bir yükümlülüğünün olması gibi nedenler var. İpekçi şöyle açıklıyor(2005):

İş güvencesi kanunu, çalışanlara haksız yere işten atılırlarsa tekrar işe dönme imkânı veriyor. Sendikal gerekçelerle işten atılmak da kesinlikle yasaklanıyor. Denilebilir ki sendikal gerekçeler açıkça gösterilmez, buna başka örtülü gerekçeler bulunur. Ancak artık gösterilecek gerekçelerin de haklı olması. İşveren haklı olduğunu mahkemeye ispatlamak zorundadır. Gazetecilerin tek tek geliş sendikaya üye olmaları gerekiyor. Gazeteci yaptığı haberlerle halkın hakkını savunuyor ama kendi hakkını savunamıyor. O zaman inandırıcılığını da kaybediyor bir ölçüde.

Gazetecilik mesleğinin bireysel ve rekabetçi yapısı, gazeteciler arasındaki gelir adaletsizliği ortak tavır almayı zorlaştırmaktadır. Mevcut mülkiyet yapısı ve gazetecilerin örgütsüzlüğü, işten çıkarmalar karşısında etkisiz kalmalarına yol açmaktadır (Özsever, 2003: 157). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nun verilerine göre 2001 ekonomik krizinin ilk 7 aylık döneminde işten çıkarılanların sayısı 738.948’i bulurken bunların

2258’ini gazeteciler oluşturuyordu (Özsever, 2003: 141).

Tılıç (1998:207) da Özsever’i destekleyerek şu yorumu getiriyor: Gazetecilik son derece rekabetçi bir meslek. Bu durum güçlü bir örgütlenme ve sendikalaşma yaratılmamasının da önemli nedenidir. Örgütsüz bireyler olarak gazeteciler, iletişim sürecini etkileme şansları azalmış atomize izleyici kitlesine benzeşiyorlar.

Ercan İpekçi örgütlenememeyi şöyle açıklıyor (2005):

Genel olarak toplumda olmayan mücadele geleneği gazetecilerde hiç yok. İsteklerini toplu olarak dile getirme, toplu olarak hareket edip haklarını iyileştirme gibi bir çabaları yok. Bunların hepsinin arkasında etkili olan da insanları yıldırان ekonomik sebepler. Onun dışında bir de ideolojik sebepler var. Bazen gazeteciler kendilerini işleriyle çok fazla özdeşleştiriyorlar. Gerekirse ücretsiz çalışırım gibi bir yaklaşım da var. Bu büyük basında çok geçerli, yaygın olmayabilir. Orada daha çok geçimini sağlama, para kazanma kaygısı öne çıkabilir ama bir de küçük yayın organları var. Daha çok fikir ağırlıklı grupların bir araya geldiği yayın organları. Burada ideali için çalışıyor dolayısıyla aklına bir örgütlülük gelmiyor.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sanayi devriminin getirdiği değişiklikler, işçileri güçlerini birleştirmeye sevk etmiştir. İlk sendikalar İngiltere’de kurulmuştur. Ülkemizde 19. yüzyılda teknoloji ithalinin başlamasıyla işçi sınıfı da oluşmaya başlamıştır. Ülkemizde sanayileşme Cumhuriyet’in kurulmasından sonra devlet eliyle gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de sendikalılık, örgütlülük ülkenin kendi iç dinamikleri aracılığıyla oluşmamıştır. Günümüzde sendikalaşma oranının düşük çıkmasının nedenlerinden biri de bu sosyolojik durumdur.

1961 Anayasası ilk kez grev hakkı tanımıştır. Bunu 274 Sayılı Sendikalar Kanunu ve 275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu’nun yürürlüğe girmesi izlemiştir. 1983 yılında yürürlüğe giren 2821 Sayılı Kanun da iş kolları düzenini getirmiştir. 1989–1991 yılları arası sendikal mücadele açısından hareketli yıllardır. Günümüze geldiğimizde, Ocak 2007 itibarıyla sendikalaşma oranı %58,42’dir. Sendikalaşma oranında 10 yıl öncesine göre %8’lik düşüş yaşanmıştır.

Gazeteciler yasal haklarının korunması için İş Mahkemelerine başvururlar. Toplu iş uyuşmazlıkları 2 yolla çözümlenir: Barışçı çözüm yolları ve mücadeleciler çözüm yolları. Toplu iş uyuşmazlıklarında barışçı çareler kalmadığında kavgacı çözüm yollarına başvurulur. Kavgacı çözüm yolları grev ve lokavttir. TGS ilk kez 1969’da greve gitmiş ve bu tarihten sonra da grevler gerçekleştirmiş ve hakkını almıştır.

TGS, son olarak sadece Anadolu Ajansı ile Toplu İş Sözleşmesi düzenlemiştir. (2006–2008 dönemi) Buna göre sözleşmede değinilmeyen konularda 212 Sayılı Yasa ile Değişik 5953 Sayılı Yasa hükümleri esas alınmıştır. Toplu İş sözleşmesi pek çok konuda gazetecilere yan menfaatler sağlamıştır.

Ülkemizde gazeteciler üç şekilde örgütlenmiştir: Sendikalar, cemiyet-dernekler, basının kendi kendini denetlemek gayesiyle kurduğu örgütler. İlk gazeteci sendikası 1952 yılında kurulmuştur. Gazeteci meslek örgütleri 1970’li ve 1980’li yılların ikinci yarısında yoğunlaşmıştır. Çünkü toplumsal gerginliklerin arttığı bu dönemlerde basın da hak arama yolunu seçmiştir. Günümüzde gazeteciler TGS’de örgütlüdür. Ayrıca gazeteciler kendi uzmanlık alanlarıyla bağlantılı olarak dernekler de kurmuşlardır. Ancak dernekleme işlevleriyle sendikaların işlevlerinin aynı

olmadığı aşikârdır. TGS bütün gazetecileri bir çatı altında toplamıştır. Yurt dışında ise yazarların, muhabirlerin ayrı ayrı sendikaları vardır. Avrupa ülkelerinin çoğunda serbest gazeteciler de sendika üyesi olabilmekteler. Türkiye’de serbest gazeteciler hiçbir şekilde örgütlenememektedir. 212 Sayılı Kanun kapsamında değillerdir. Hatta gazeteci olduklarını dahi ispatlayamamaktadırlar.

Gelişmiş ülkelerde istihdam, sanayiden hizmet sektörüne doğru geçiş yapmaya başlamıştır. Özellikle beyaz yakalı çalışanlarda bireysel çıkarlar, kolektif çıkarların önüne geçmiştir. Dolayısıyla hizmet sektöründe örgütlülük oranı oldukça düşüktür. 12 Eylül 1980 ihtilalinin ardından kanunlarda yapılan değişiklikler işçi haklarına kısıtlamalar getirmiştir. İş kolu düzeni işçilerin örgütlenmesine engel teşkil etmiştir. Çünkü birbirleriyle bağlantılı iş kollarında çalışan işçiler aynı sendikada örgütlenemiyorlardı. Örneğin matbaada çalışanla gazetede çalışan önceleri aynı sendikaya üye olabilirken değişen yasa ile sadece kendi iş kollarındaki sendikaya üye olmaya yönettildiler. Dolayısıyla ‘parçalı örgütlenmeye’ izin verilmiş oldu.

Tekelleşme ve medya grubu sahipliği de gazetecilerin örgütlenememesinin bir başka sebebidir. Çünkü medya sahipleri karşılığında hiçbir zaman örgütlenmiş, güçlü çalışanlar istememiştir. Günümüzde gazetelerin

çalışma ilişkileri sayfaları dahi kalmamıştır. Türkiye’de sendikal haklardan yararlanan gazetecilerin oranı sadece %5’tir. Gazetecilik mesleğinin prestiji çok sayıda genci bu mesleği seçmeye yöneltmektedir. Ancak nitelikli dahi olsa gazeteci sayısının çok olması, işverenin elinde büyük bir kozdur. Sendikaya üye olmak hakları iken bu durum aynı zamanda işten çıkarma sebebi de olabilmektedir. Az sayıda medya grubunun çok sayıda şirketi düşünüldüğünde gazetecilerin hareket etme imkânı da oldukça kısıtlanmaktadır. Dolayısıyla gazeteciler işsiz kalma ve iş bulamama endişesiyle sendikaya üye olmaktan çekinmektedirler.

Sendikanın işlevini yerine getirebilmesi için güçlü olması, güçlü olması için de üye sayısının çok olması gerekir. Gazeteciler açısından baktığımızda bu olumsuz tabloda onların da paylarının olduğu bir gerçek. Çünkü gazeteciler ancak işten çıkartıldıklarında, bireysel zarara uğradıklarında sendikanın kapısını çalmaktadırlar. Ancak haksızlığa uğradıklarında yasanın kendilerine ne gibi faydalar getirdiğini öğrenebilmektedirler. Sendikalar ve sivil toplum örgütleri de 4. güç olan medyanın karşısında büyük bir güç olarak durabilir. Bunun sağlanmasının yolu da gazetecilerin sorunlarına ve uğradıkları haksızlıklara karşı daha bilinçli olup hep beraber hareket edebilmeleri, örgütlenebilmeleridir.

KAYNAKLAR

Akyiğit, E (2005). *Yeni Mevzuata Göre Hazırlanmış İş Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Akyüz, Ü. (1989). *Türkiye’de İşçi Sendikalarının Baskı Grubu Olarak Ekonomik Gelişmedeki İşlevi*, Marmara University Institute of Social Sciences, İstanbul: Unpublished Doctoral Thesis.

Alemdar, K., Bila, F., Çaplı, B., Çil, Ş., Delibaş, C., Eyrenci, Ö., et. al.(2006). *Basın İş Hukuku Genel Esasları ve Uygulama Sorunları*. İstanbul: Legal Yayınları.

- Altun, A. (1993). Türkiye’de Bir Meslek Olarak Gazetecilik ve Türk Gazetecisinin Kimliği. Ankara University Institute of Social Sciences, Ankara: Unpublished Masters Thesis.
- Atılgan, S. (2001). *Türk Basın Sendikacılığında Gazetecilerin Yasal Hakları*. İstanbul: Bas-Haş Yayınları.
- Ayan, B. (2006, April). Sendikalarda Örgütlenme Stratejileri. *Tekgıda-İş*, 96, 51.
- Basın İşkolunda İlk Teşmil Kararı (1996, January), *Babıâli Magazin*, 79, 34.
- Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü. (2006) Basın Meslek Kuruluşları, July 12, 2006, <http://www.byegm.gov.tr/TURKBASINI/basinmeslekkuruluslari.htm>
- Başoğlu, M. (1998, Eylül-Ekim). Bağımsız Sendika Demokrasinin Güvencesidir. *Türk-İş*, 330, 22
- Benli, H. (1999). *Medya ve Sendikalar*. Ankara: Türk-İş Eğitim Yayınları.
- Besen, H. (1997). *Türkiye’de Gazetecilik, Gazeteler, Gazeteciler*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayınları.
- Christensen, C. (2007). Concentration of Ownership the Fall of Unions and Government Legislation in Turkey. *Global Media and Communication*, 2, 179.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2007) Sendikalaşma Oranları, October 03, 2007, <http://www.calisma.gov.tr/istatistik/istatistik.htm>
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2007) TGS ve MEDYA-SEN’de Sendikalaşma Oranları, October 03, 2007, <http://www.calisma.gov.tr/istatistik/istatistik.htm>
- Durusoy, Ö. (1997, December). 1998’de Nasıl Bir Sendikal Strateji İzlenmelidir?. *Çimse-İş*, 8, 9.
- Erinç, O. (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkanı)“Gazetecilerin Sorunları” Konulu Özel Görüşme, İstanbul, (October 28, 2005).
- Ersinadım, H. (2001). *Globalleşme Sürecinde Türkiye’de İşçi Sendikalarının Sosyal Faaliyetleri*. Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası Yayınları.
- Fikir İşçisi Gazeteciler Sendikası Ana Tüzüğü. (1979). <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/techmeet/smei00/smeir1.htm>
- ILO (2000). Symposium on Information Technologies in the Media and Entertainment Industries: Their Impact on Employment, Working Conditions and Labour-management Relations, (Nisan 19, 2007)
- Işıklı, A. (2005). *İş Hukuku*. Ankara: İmaj Yayınları.
- İçişleri Bakanlığı. (2008) Türkiye Genelindeki Dernek İstatistiği, July 07, 2008, http://www.dernekler.gov.tr/_Dernekler/Web/Gözlem2.aspx?sayfaNo=74

- İnuğur, N. (1992). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- İpekçi, E. (TGS Başkanı) “Gazetecilerin Sorunları” Konulu Özel Görüşme, İstanbul, (September 26, 2005).
- İşcan, E. (1992). *Sendikalar ve Sendikal Mücadele*. İstanbul: Seçki Yayınları.
- Karaca, N. (2000). Türkiye’de Basın Çalışanlarının İş İlişkileri ve Sorunları. Anadolu University Institute of Social Sciences, Eskişehir: Unpublished Doctoral Thesis.
- Lordoğlu, K. (1998, Nisan). İşsizlik Baskısı Sendikal Hareketi Zorlayacak. *Harb-İş*, 145, 17.
- Mahiroğulları, A. (2000). *1980 Sonrası Türk ve Fransız Sendikacılığı*. Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası Yayınları.
- Maksud, H. (2005, Ocak 2). Gazeteciler Örgütlenin. *Birgün Gazetesi*, 8.
- Meral, B. (1993). Uluslararası Çalışma Örgütü 80. Uluslararası Çalışma Konferansı.
- Öke, M. (1994). *Gazeteci: Türkiye’de Basın Çalışanları Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları.
- Özgen, M. (2004). *Türkiye’de Basının Gelişimi ve Sorunları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Özsever, A. (2003). Türkiye’de Basın Çalışanlarının Sorunları ve Sendikaların Rolü. İstanbul Üniversitesi University Institute of Social Sciences, İstanbul: Unpublished Doctoral Thesis.
- Petrol-İş Araştırma Servisi. (1998 January) . *1997 İşçi Hareketi ve 1998’e Bakış*.
- Social and Economic Status of Freelance Journalists (1999)., April 19, 2007, <http://www.ilo.org/public/english/dialoue/sector/publ/media/freelancereport99.pdf>
- Sonay, Z. (TGS Eski Genel Başkanı) “Gazetecilerin Sorunları” Konulu Özel Görüşme, İstanbul, (Eylül 7, 2005).
- Soner, Ş. (TGS İstanbul Eski Şube Başkanı) “Gazetecilerin Sorunları” Konulu Özel Görüşme, İstanbul, (Kasım 8 2005).
- Sülker, K. (1987). *Türk Sendikacılık Tarihi 1*. İstanbul: Bilim Kitabevi Yayınları.
- Sümer, H. (2005). *İş Hukuku*. Konya: Mimoza Yayınları.
- Şakar, M. (2002). *Basın İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Şuğle, M. (2000). İş Hukuku Açısından Gazeteci. Ankara University Institute of Social Sciences, Ankara: Unpublished Doctoral Thesis.
- TGS ile Anadolu Ajansı Arasında Yapılan Toplu İş Sözleşmesi. (2006–2008).

Tılıç, D. (1998). *Utaniyorum ama Gazeteciyim Türkiye ve Yunanistan’da Gazetecilik*. İstanbul: İletişim Yayınları

Tokol, A. (1994). *Türkiye’de Sendikal Hareket*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Tokol, A. (2001). *Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler*. Bursa: Vipaş Yayınları.

Türk-İş. (2006). Sendikal Örgütlenmelere Katılmaları Dolayısıyla İşten Atılan İşçi Sayıları, July 05, 2006, <http://www.turkis.org.tr/icerik/tablo.doc>

Yıldız, İ. (2004). (1946-1960) Yıllarında Sendikal Faaliyetler. Marmara University Institute of Turcology Researches, İstanbul: Unpublished Masters Thesis.

Zengingönül, O. (Ekim, 1998). 21. Yüzyıla Doğru Sendikacılığın Sorunları. *Mess Mercek*, 12, 75.

TABLolar

Tablo 1: 1997-2007 Yılları Arası Sendikalaşma Oranları

DÖNEM	TOPLAM İŞÇİ SAYISI	SENDİKALI İŞÇİ SAYISI	SENDİKALAŞMA ORANI %
OCAK 1997	4.111.200	2.713.839	66.01
OCAK 1998	4.266.097	2.856.330	66.95
OCAK 1999	4.350.016	2.987.975	68.69
OCAK 2000	4.508.529	3.086.302	68.45
OCAK 2001	4.537.544	2.580.927	56.88
OCAK 2002	4.564.164	2.648.847	58.04
OCAK 2003	4.686.618	2.717.326	57.98
OCAK 2004	4.857.792	2.806.927	57.78
OCAK 2005	4.970.784	2.901.943	58.38
OCAK 2006	5.088.515	2.987.431	58.71
OCAK 2007	5.210.046	3.043.732	58.42

Kaynak:Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2000

Tablo 2: 2005-2007 Yılları Arası TGS ve MEDYA-SEN’de Sendikalaşma Oranları

	2005 Temmuz			2006 Temmuz			2007 Temmuz		
	Toplam İşçi	Üye Sayısı	%	Toplam İşçi	Üye Sayısı	%	Toplam İşçi	Üye Sayısı	%
TGS	13199	3804	28,82	14494	3955	27,28	15640	4531	28,97
MEDYA SEN		370	2,8		369	2,54		369	2,35

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2007